

Оцінка експортно-імпортних операцій у промисловості Львівської області (за товарними групами)

Проведено оцінку динаміки експорту та імпорту промислової продукції у Львівській області. Проаналізовано товарні структури експорту та імпорту промислової продукції. Здійснено диференціацію товарних груп за пріоритетністю експорту та імпорту. Визначено ключові (позитивні і негативні) тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів промислової діяльності в регіоні та запропоновано ряд заходів, спрямованих на її активізацію.

1. Оцінка динаміки експорту та імпорту промислової продукції

Ринок промислової продукції ЄС є одним із найбільших і найважливіших як для Львівської області та Західного регіону, так і для України. Так, згідно з офіційною статистичною інформацією¹, частка експорту та імпорту України до країн-членів ЄС щорічно зростала у середньому на 3%, починаючи із 2013 року. Водночас частка Львівської області в експорті товарів України у країни ЄС становила 6,7% у 2015 році, порівняно з 5,5% у 2014 році. Частка експорту Львівської області у країни ЄС у загальному експорті товарів області була рівною 71,9%, а імпорту – 68,5% відповідно.

З огляду на це, актуальним завданням є проведення оцінки стану розвитку експортно-імпортних операцій у Львівській області за товарними групами з урахуванням вимог угоди про ЗВТ між Україною і ЄС, галузевих, просторових та регіональних особливостей розвитку зовнішньоекономічної діяльності області.

Оцінювання і аналіз динаміки груп продукції переробної промисловості у Львівській області за основними товарними групами проведено за критерієм географічної спрямованості – у країни ЄС та інші країни (Австралії і Океанії, Азії, Америки, Африки, СНД та тих, які не входять до складу ЄС²).

¹ Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

² Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Як видно з табл. 1, до товарних груп із зростаючою тенденцією експорту належали продукти тваринного походження (I) і мінеральні продукти (V). Зокрема, зростання експорту продуктів тваринного походження до країн ЄС відбулося на 40,4%, порівняно з 2014 роком.

Таблиця 1

Тенденції експорту продукції переробної промисловості
у Львівській області, %

Товарні групи	Експорт промислової продукції							
	у держави-члени ЄС				в інші країни світу			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
I. Продукти тваринного походження	-51,7	-8,2	13,4	53,8	2818	-32,9	90,4	1,1
II. Продукти рослинного походження	21,4	57,3	-1,9	34,1	21,8	50,5	-1,0	-341,9
III. Жири і олії тваринного (рослинного) походження	280,9	-83,8	149,9	-2,0	107,0	-72,0	-61,8	95,9
IV. Готові харчові продукти	178,8	218,9	-22,6	-61,0	40,1	-22,3	29,7	25,2
V. Мінеральні продукти	-99,2	-39,1	-21,4	350,1	-95,1	-85,4	124,0	-63,1
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	-31,2	4,1	63,5	-43,9	-11,8	-4,0	-63,0	-63,2
VII. Полімерні матеріали, пластмаси і вироби з них	3,8	-19,8	44,4	-1,1	18,0	-7,1	-24,1	-41,8
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	3,8	39,5	-1,5	2,9	43,0	56,2	-3,0	-100,9
IX. Деревина і вироби з деревини	-23,5	-5,9	66,4	-0,9	41,2	-1,2	-40,2	-36,4
X. Маса з деревини чи целюлозних матеріалів	7,2	26,8	-7,3	-28,7	17,5	28,5	-11,8	-29,5
XI. Текстильні матеріали і текстильні вироби	-18,5	-2,7	9,9	-8,4	-3,9	12,3	-10,6	-29,1
XII. Взуття, головні убори, парасольки	-10,9	3,9	-2,8	-34,1	-1,2	1,4	-16,5	-46,4
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	51,5	18,4	-9,3	-2,2	-18,9	6,3	-37,5	38,1
XV. Недорогоцінні метали і вироби з них	-30,4	29,3	2,6	-6,8	-19,5	18,6	-6,2	-62,6
XVI. Машини, обладнання і механізми	-12,1	21,0	8,9	-6,6	15,7	-5,4	-27,3	-45,2
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	129,9	-69,8	-46,5	1320	-64,1	667,9	-57,8	-19,3
XVIII. Прилади і апарати оптичні, фотографічні	58,0	-51,2	-21,7	889	-43,5	4,8	-22,0	-59,3
XX. Різні промислові товари	-1,3	16,9	12,8	10,6	26,0	-6,4	-1,7	-45,5
Усього	-3,2	16,4	8,7	-8,3	31,0	-32,7	-31,7	-24,1

Джерело: складено за даними Головного управління статистики у Львівській області³

Позитивна тенденція в експорті мінеральних продуктів (371,5%, порівняно з 2014 роком) спричинена збільшенням обсягів експорту мінерального палива, нафти і продуктів нафтопереробки відповідно на 811%, порівняно з 2014 роком. Проте, названі товарні групи займали незначну частку (0,2% у 2015 р., порівняно із 3,4% у 2011 р.) у структурі експорту Львівської області, відтак вони мали незначний вплив на експортний потенціал промисловості.

³ Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

Промислові товарні групи із нестабільною тенденцією експорту можемо умовно розділити на групи з високою нестабільністю і з помірною нестабільністю (табл. 2).

Таблиця 2

Промислові товарні групи із нестабільною тенденцією експорту

Групи з високою нестабільністю	Групи з помірною нестабільністю
III. Жири і олії тваринного (рослинного) походження; IV. Готові харчові продукти; VI. Продукція хімічної та суміжних видів промислової діяльності; IX. Деревина і вироби із деревини; XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби; XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні.	II. Продукти рослинного походження; VII. Полімерні матеріали, пластмаси і вироби із них; VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена; X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів; XI. Текстильні матеріали та текстильні XII. Вироби; взуття, головні убори, парасольки; XIII. Вироби із каменю, цементу і гіпсу, XV. Недорогоцінні метали та вироби з них; XVI. Машини, обладнання та механізми; XX. Різні промислові товари.

Товари, що належать до групи з високою нестабільністю, мають більшу ймовірність зменшення обсягів експорту, оскільки більш чутливо реагують на зміни ринку, тоді як товарні групи із помірною нестабільністю відносно легше реагують на сучасні економічні умови ринків (внутрішнього і зовнішнього).

Варто відзначити, що такі товарні групи, як продукція хімічної і суміжних видів промислової діяльності (VI), деревина та вироби з деревини (IX), а також текстильні матеріали і вироби (XI) до 2014 року демонстрували зростаючу тенденцію (до прикладу, експорт продукції хімічної промисловості у 2014 році зріс на 59,4%, порівняно із 2013 роком). Однак зміни на внутрішньому ринку в 2015 році вплинули негативно на ці товарні групи. Так, спад експорту продукції хімічної і суміжних видів промислової діяльності на 107,4% (зокрема білкових речовин – на 2394%, порівняно з 2014 роком) у 2015 році пояснюється зменшенням об'ємів промислового виробництва у названому виді промислової діяльності.

Зокрема, зменшення рівня експорту деревини на 67,3% у 2015 році (порівняно з 2014 роком) було спричинене тим фактом, що вартість української сировини наблизилася до європейської. Це, своєю чергою, викликало зниження попиту на деревину. Іншим фактором скорочення попиту на цю сировину стало

введення мораторію на експорт лісо- і пиломатеріалів у необробленому вигляді з 01.10.2015 р. Щодо експорту готових харчових продуктів протягом 2014-2015 рр., значний спад його рівня (на 241,5%, порівняно з 2013 роком) спричинений введенням експортних квот ЄС на ввіз української промислової продукції (зокрема, соків, які належать до продуктів переробки овочів), а також консервативністю і надлишком пропозиції на товарних ринках країн ЄС.

Ключовими підгрупами у товарних групах з *нестабільною* тенденцією експорту були жири і олії тваринного чи рослинного походження (група III), продукти переробки овочів (група IV), залишки і відходи харчової промисловості (група IV), білкові речовини (група VI), а також засоби наземного транспорту, окрім залізничного (група XVII) (рис. 1).

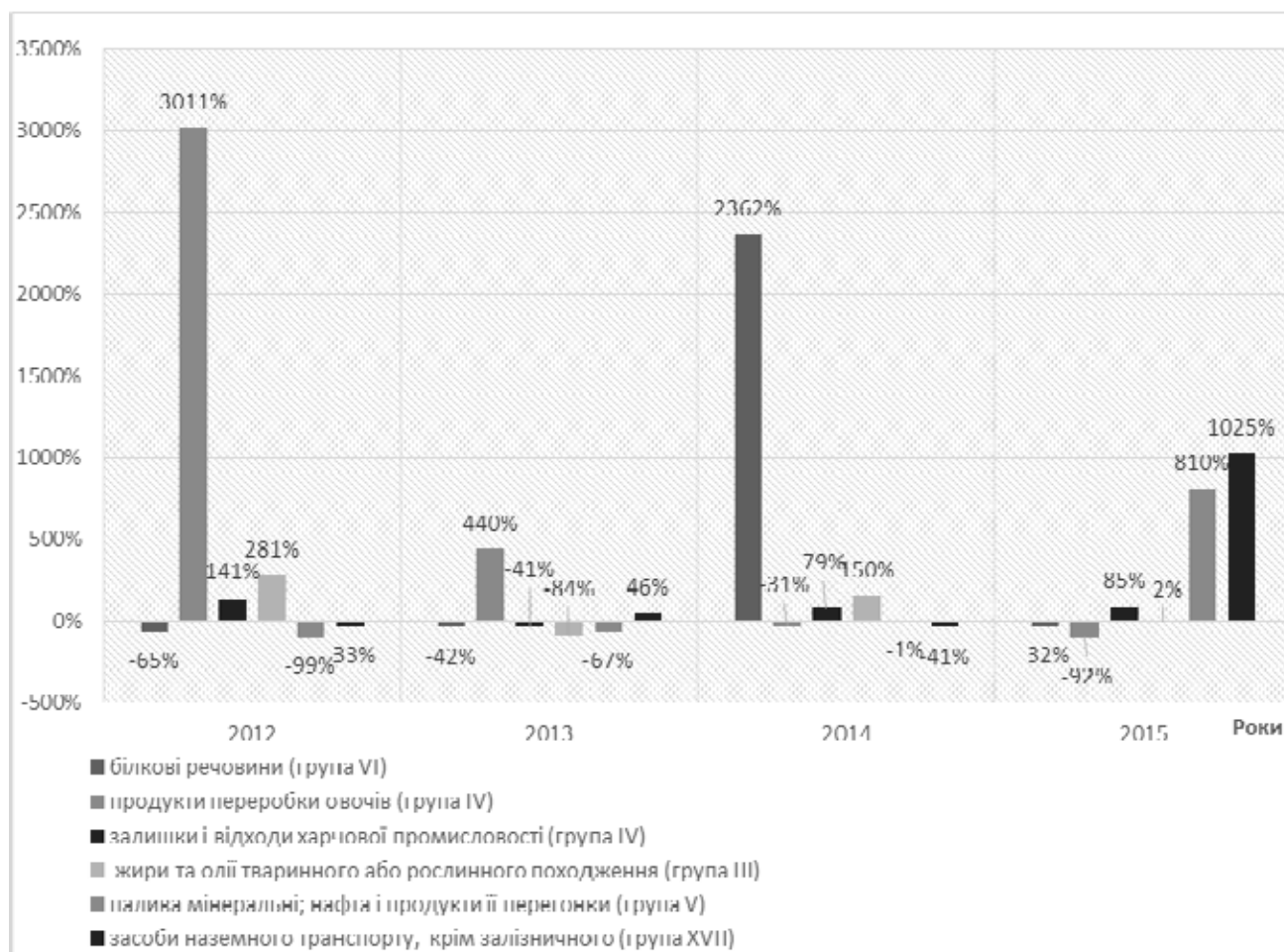

Рис. 1. Динаміка складових товарних груп, що експортуються із змінними тенденціями⁴

⁴ Складено за даними Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

Динаміка експорту товарів за деякими групами також залежала від його географічного спрямування – в ЄС чи інші країни. До прикладу, в експорті у країни-члени ЄС полімерних матеріалів, пластмас та виробів з них (VII), деревини і виробів з деревини (IX) та машин, обладнання та механізмів (XVI) спостерігалася нестабільна тенденція, тоді як у їх експорті в інші країни відбувався спад. Помірна нестабільність експорту (як в ЄС, так і в інші країни) характерна для таких товарних груп: маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів (X), взуття, головні убори, парасольки, вироби з каменю, цементу та гіпсу (XII), а також недорогоцінні метали та вироби з них (XV). В інших товарних групах динаміка експорту товарів в інші країни відзначалася спадом у 2014-2015 роках (окрім групи III, VIII та XVII).

Імпорт товарів з ЄС у Львівській області упродовж 2012-2015 рр. характеризувався спадом або нестабільністю із тенденцією до негативу по усіх товарних групах. При цьому динаміка імпорту товарів у Львівській області з інших країн не завжди співпадала із динамікою імпорту області з ЄС, але загалом мала також спадний характер (-28% у 2015 році). Зокрема, динаміка імпорту промислових товарів з інших країн у деяких товарних групах (до прикладу, жири і олії тваринного чи рослинного походження (III), готові харчові продукти (IV), деревина та вироби з деревини (IX), текстильні матеріали та текстильні вироби (XI), машини, обладнання і механізми (XVI) була діаметрально протилежною до тієї, яка спостерігалася в імпорті промислових товарів з країн ЄС. Це свідчить про диверсифікацію імпорту області (табл. 3).

До групи із тенденцією до *постійного спаду* імпорту товарів з ЄС у Львівській області належать продукція тваринного походження (на 4,6%, порівняно із 2014 роком), мінеральні продукти (89,8%), продукція хімічної і суміжних видів промислової діяльності (1,3% відповідно).

Таблиця 3

Тенденції імпорту продукції переробної промисловості
у Львівській області, %

Товарні групи	Імпорт промислової продукції							
	з держав-членів ЄС				з інших країн світу			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
I. Продукти тваринного походження	94,5	-48,9	-42,5	-47,1	-199	-387	-0,4	-131,7
II. Продукти рослинного походження	19,4	-17,4	-32,7	-26,6	25,5	-24,0	-44,6	-318,2
III. Жири і олії	-18,1	-23,7	3,1	-25,4	27,1	69,2	-88,2	263,2
IV. Готові харчові продукти	9,6	24,2	-14,9	-30,0	46,5	-24,6	7,5	-8,3
V. Мінеральні продукти	33,3	14,4	-4,2	-94,0	0,2	-72,6	59,2	-85,3
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	8,5	7,6	-28,6	-29,9	-11,6	-96,4	-157	-7563
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	-15,1	-2,7	-17,1	-15,1	-15,0	27,5	-2,4	-24,5
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	20,2	82,1	57,0	-8,5	21,3	78,7	62,5	-141,3
IX. Деревина і вироби з деревини	-37,1	7,3	-33,4	-44,4	28,9	11,2	-79,0	-33,9
X. Маса з деревини, інших целюлозних матеріалів	-7,5	10,8	-19,5	-28,2	12,4	1,8	-14,8	-32,0
XI. Текстильні матеріали і вироби	-9,1	3,3	-8,8	-4,2	21,4	7,7	11,3	-8,7
XII. Взуття, головні убори, парасольки	9,0	15,8	-19,9	0,4	80,5	100,7	19,5	31,4
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	4,2	13,4	-29,0	-35,4	11,3	-22,8	22,1	16,2
XV. Недорогоцінні метали і вироби з них	-22,9	-3,0	-30,1	94,3	12,9	6,7	-30,2	-1,2
XVI. Машини, обладнання і механізми	-20,5	18,5	-3,2	-13,8	10,2	-8,3	-30,5	-11,3
XVII. Літальний, наземний і плавучий транспорт	43,8	-32,8	-41,1	3,3	93,4	-48,6	-63,3	349,3
XVIII. Прилади і апарати оптичні, фотографічні	4,2	63,5	4,2	-27,7	-18,2	19,2	-29,0	18,0
XX. Різні промислові товари	5,0	12,8	3,7	-26,0	28,6	-27,1	-15,6	-25,3
Усього	6,6	1,2	-14,2	-36,3	3,3	-59,7	24,4	-28,0

Джерело: складено за даними Головного управління статистики у Львівській області [3].

Товарні групи, в яких спостерігалася нестабільна тенденція імпорту, можемо умовно розділити на групи з високою нестабільністю і з помірною нестабільністю (табл. 4).

Таблиця 4

Промислові товарні групи із нестабільною тенденцією імпорту

Групи з високою нестабільністю	Групи з помірною нестабільністю
IV. Готові харчові продукти; VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена; IX. Деревина і вироби із деревини; X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів; XIII. Вироби із каменю, цементу і гіпсу, XVI. Машини, обладнання та механізми; XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні. XX. Різні промислові товари.	II. Продукти рослинного походження; III. Жири і олії тваринного (рослинного) походження; VII. Полімерні матеріали, пластмаси і вироби із них; XI. Текстильні матеріали та текстильні XII. Вироби; взуття, головні убори, парасольки; XV. Недорогоцінні метали та вироби з них; XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби.

Групи товарів з високою нестабільністю, поєднує той факт, що спад їх імпорту розпочався у 2014 році. Причиною цього стала значна девальвація національної валюти, яка і зумовила зниження попиту на зазначену промислову

продукцію. У тих товарних групах, які були менш чутливими до змін, у 2015 році почала спостерігатися позитивна динаміка імпорту (до прикладу, на 4,6%, порівняно з 2014 роком, у групі текстильних матеріалів та виробів). Це свідчило про відновлення попиту серед суб'єктів економічних відносин на імпортовану продукцію та, водночас, неможливість заміщення названих видів товарів внутрішнім виробництвом.

Домінантною підгрупою серед товарних груп із *негативним приростом імпорту* товарів із ЄС були палива мінеральні, нафта і продукти нафтопереробки (група V), що пояснюється необхідністю скорочення споживання зазначеної промислової продукції.

Як видно з рис. 2, ключовими підгрупами у товарних групах із нестабільною тенденцією імпорту були залізничні локомотиви (група XVII) і прилади, апарати оптичні та фотографічні (група XVIII). Також значних коливань зазнав імпорт шкур (група VIII), деревини (група IX), пластмас і полімерних матеріалів (група VII).

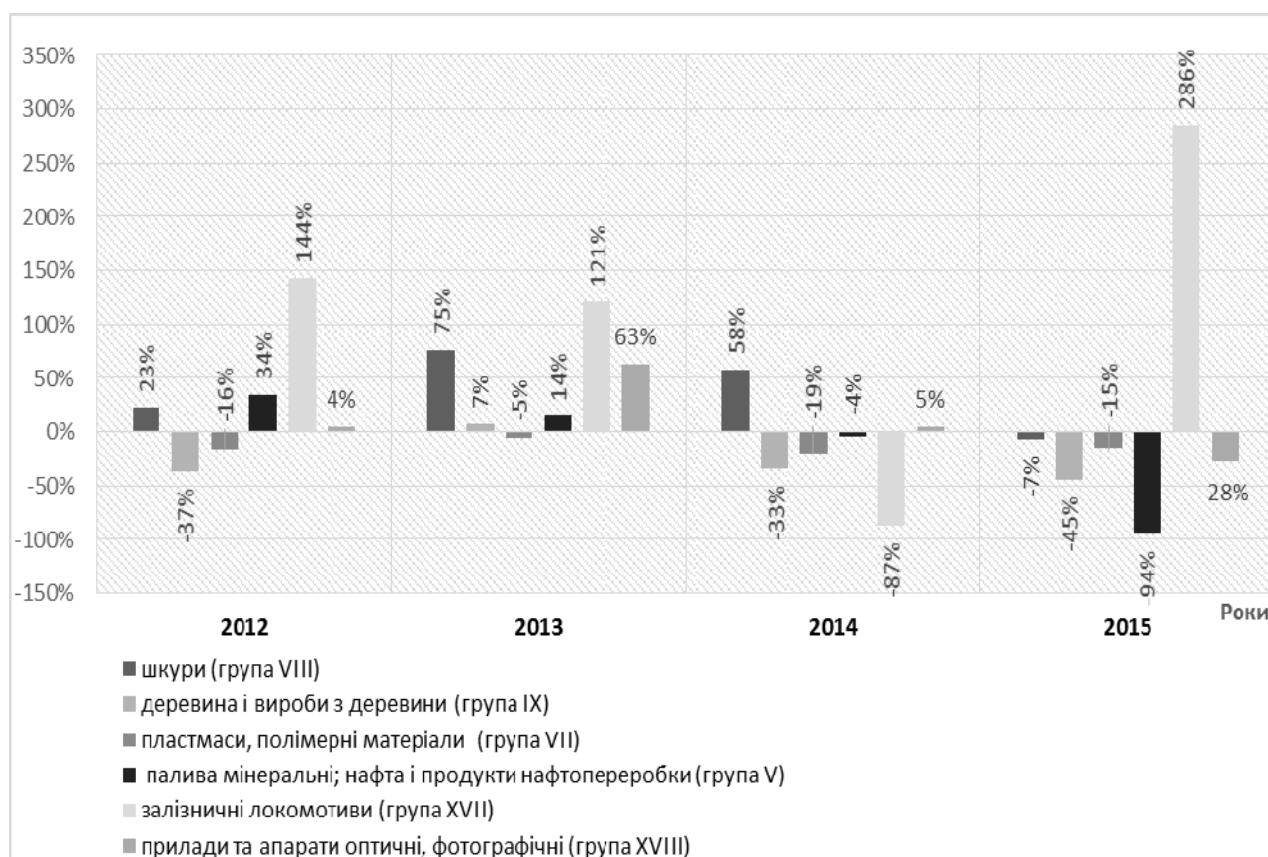

Рис. 2. Динаміка складові товарних груп, що імпортуються, із змінними тенденціями⁵

2. Аналіз товарної структури експорту та імпорту промислової продукції

Структура експорту товарів із Львівської області до ЄС протягом 2011-2015 рр. була схожою до структури експорту України, але менш диверсифікованою. З рис. 3 видно, що домінантною складовою експорту промислової продукції у Львівській області до ЄС була група XVI – машини, обладнання, механізми та електротехнічне обладнання (частка якої у середньому становила 34,4% за аналізований період). Основним експортним товаром цієї групи були електричні машини (середньорічне значення їх частки у групі становило 93,5% в 2011-2015 роках).

На другому місці – текстильна продукція (група XI), однак вже упродовж 2011-2013 рр. її частка зменшилася на 6,6%, порівняно з 2011 роком (із 22,7% у 2011 р. до 16% – в 2013 р.). Основна частина експорту групи XI була

⁵ Складено за даними Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

представлена одягом і додатковими речами до одягу (трикотаж і текстиль). Інші важливі товарні групи займали такі частки у структурі експорту промислової продукції Львівської області: деревина і вироби з деревини (середньорічне значення 9,8%) та різні промислові товари (7,7%).

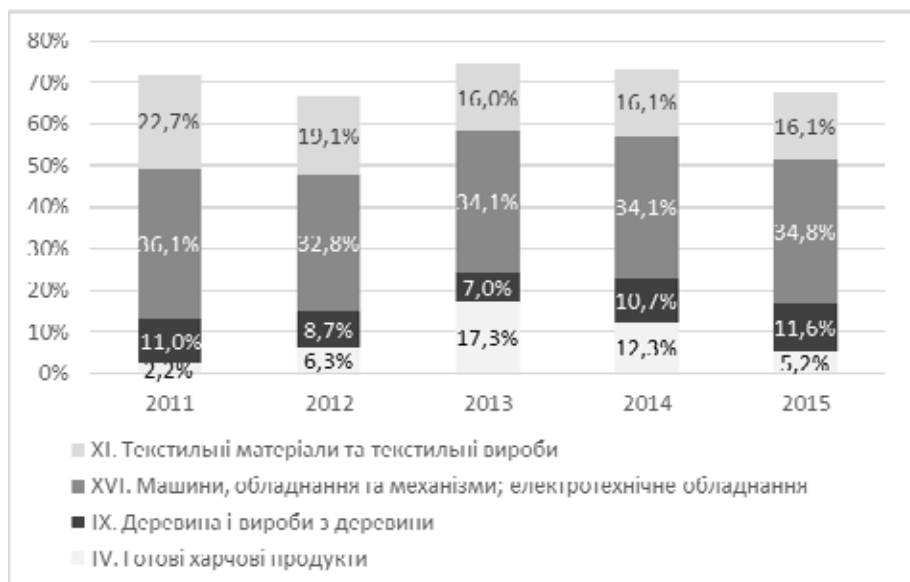

Рис. 3. Частки основних товарних груп у структурі експорту промислової продукції Львівської області у країни ЄС⁶.

Найбільших позитивних змін зазнав експорт продуктів рослинного походження (з 2,8% у 2011 році до 6,3% в 2015 році). Основна частина експорту групи II була представлена насінням і плодами олійних рослин, які не потребують дозволів з боку ЄС. У структурі експорту як України, так і Львівської області протягом 2011-2015 рр. спостерігалися значні коливання частки готових харчових продуктів: у 2012-2013 рр. збільшення частки на 11% до 17,3% у 2013 р., а у 2014-2015 рр. – різке зниження у середньому на 6% (до 5,2% в 2015 р.). Варто зазначити, що за аналізований період у групі готових харчових продуктів відбувалися і внутрішні зміни, наслідком яких стало домінування у різні роки експорту залишків і відходів харчової промисловості (у 2011 р. їх частка у групі становила 33%, а в 2015 р. – 58%) та продуктів переробки овочів (78% у 2014 р.). За аналізований період також значно зменшилася частка експорту цукрових і кондитерських виробів із цукру (у 2011

⁶ Складено за даними Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

році їх частка становила 14% від експорту готових харчових продуктів, тоді як у 2015 році вона зменшилася на 11,6%). Зменшення частки готових харчових продуктів зумовлене не лише використанням квот (зокрема на соки, оброблені томати та цукор), але і тенденцією падіння цін на ці продукти на європейському ринку. Сумарно названі товарні групи у загальній структурі експорту товарів мали тенденцію до зростання на 5,3% (з 80% в 2011 році до 85,3 % в 2015 році). У структурі експорту України до ЄС, окрім цих товарних груп, також були представлені жири і олії тваринного чи рослинного походження, мінеральні продукти та продукція хімічної промисловості.

Порівняно з Україною, товарна *структура імпорту* Львівської області з ЄС була більш диверсифікованою. Спільними в структурі імпорту товарів були такі групи товарів, як готові харчові продукти (IV), палива мінеральні (V), машини, обладнання і механізми, електро-технічне обладнання (XVI), полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них (VII), продукція хімічної і суміжних видів промислової діяльності (VI), маса із деревини чи інших волокнистих целюлозних матеріалів (X), недорогоцінні метали та вироби з них (XV) (рис. 4).

Рис. 4. Частки основних товарних груп у структурі імпорту промислової продукції з ЄС у Львівській області⁷.

⁷ Складено за даними Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

У структурі імпорту України з ЄС також були представлені засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби (середньорічне значення їх частки за 2011-2014 рр. становило 10,6%). Водночас, їх частка в імпорті Львівської області була незначною (у середньому 2,7% за аналізований період). Натомість у товарній структурі імпорту області були присутні такі товарні групи, частки яких відчутно переважали аналогічні у структурі імпорту України. Це, зокрема, продукти тваринного походження (середньорічне значення їх частки в імпорті України становило 1,6% проти 7,1% у Львівській області) та текстильні матеріали та вироби з них (3% проти 8,3% відповідно).

Упродовж 2011-2015 рр. у структурі імпорту області у більшості товарних груп відбулися незначні зміни. Так, у 2015 році зросла частка машин, обладнання та механізмів (до 23,6% проти 16% у 2014 році), а також текстильних матеріалів (до 13% проти 8% відповідно). Натомість імпорт мінеральних продуктів, зокрема палива мінерального, нафти і продуктів нафтопереробки, відзначався стрімким зростанням до 2014 року (з 17,3% в 2011 р. – до 27,6% у 2014 р.). Це було обумовлено потребою у диверсифікації імпорту цього виду промислової продукції. Проте у 2015 році його частка різко скоротилася (до 2,6%) за рахунок переорієнтації на інші зовнішні ринки і скорочення споживання та запасів нафти (на 4,5% та 21,3% відповідно)⁸.

В аналізованому періоді спостерігалися коливання часток недорогоцінних металів та виробів із них (з 6,4% у 2011 р. – до 3,6% у 2014 році та 10,9% у 2015 р.), а також живих тварин та продуктів тваринного походження, зокрема у 2012 році їх частка у структурі імпорту у Львівській області зросла фактично удвічі (до 12%). Незначні коливання також спостерігалися у імпорті полімерних матеріалів, пластмас та виробів із них.

Незмінними залишилися частки таких товарних груп, як продукція хімічної промисловості (6,5%), маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів (5,5%), готові харчові продукти (5%), продукти

⁸ Використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти у Львівській області у 2015 році (попередні дані) (експрес-випуск) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/express/2016/v0202_12.pdf

рослинного походження (4,2%). Частки названих товарних груп у структурі імпорту товарів в області у 2015 році займали 86,9% (що на 3,3% менше, ніж у 2011 році).

3. Диференціація товарних груп за пріоритетністю експорту та імпорту

Для комплексної оцінки експорту промисловості Львівської області за товарною структурою було проведено АВС-аналіз⁹. Відтак у 2015 році п'ять товарних груп формували 80% експорту області. До складу категорії А експорту продукції переробної промисловості у 2015 році належали такі товарні групи: машини, обладнання та механізми (XVI), текстильні матеріали та текстильні вироби (XI), деревина і вироби з деревини (IX) та різні промислові товари (XX) (рис. 5). У 2015 році до категорії А долучилася група II – продукти рослинного походження.

Категорію В у 2011 році представляли такі товарні групи: продукти рослинного походження (II); мінеральні палива (V); готові харчові продукти (IV); шкури необроблені та шкіра вичищена (VIII); жири та олії тваринного походження (III); недорогочінні метали та вироби з них (XV) та продукція хімічної промисловості (VI). У 2015 році категорія В істотно зменшилася: в категорію А перейшли продукти рослинного походження (група II), а в категорію С – мінеральні палива (група V) та продукція хімічної промисловості (група VI). Скорочення експорту товарів V-ї і VI-ї груп свідчить про те, що їх позиції на ринку ЄС суттєво послабилися, оскільки вони нездатні конкурувати із західними виробниками та експортерами аналогічних видів продукції.

У 2015 році категорію В поповнили засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби. Інші товарні групи належали до категорії С, що свідчить про незначущість їх частки в експорті товарів Львівської області.

⁹ АВС-аналіз передбачає: 1) розрахунок річного обсягу експорту/імпорту за товарними групами; 2) розрахунок часток товарних груп та їх диференціацію у спадному напрямку і подальше визначення накопичувальної суми часток; 3) поділ товарних груп на категорії: А – групи, накопичувальна сума часток яких не перевищує 80%, В – накопичувальна сума часток яких не перевищує 95% (80%+15%) і С – накопичувальна сума часток яких є більшою за 95%.

2015 рік

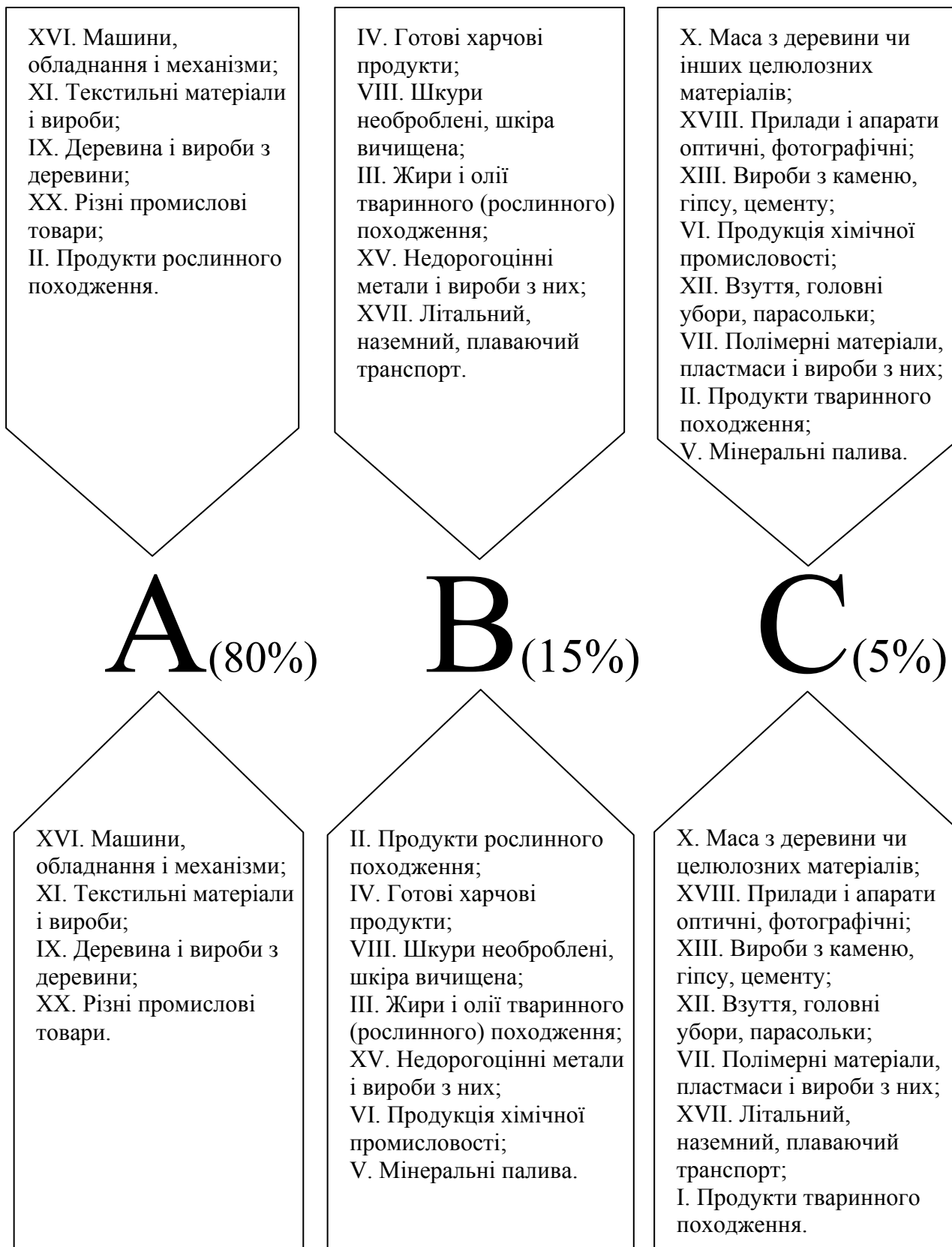

Рис. 5. Пріоритетні категорії експорту продукції переробної промисловості у Львівській області

Оснoву імпорту промислової продукції області (категорія А) у 2015 році складали такі товарні групи: машини, обладнання та механізми (XVI), текстильні матеріали та текстильні вироби (XI), полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них (VII), недорогоцінні метали та вироби з них (XV), продукція хімічної промисловості (VI). У 2011 році до категорії А також належали мінеральні палива (V), проте їх позиція у 2015 році дещо погіршилася (рис. 6).

До категорії В, яка формує 15% імпорту області, у 2015 році належали такі товарні групи: готові харчові продукти (IV), маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів (X), шкури необроблені, шкіра вичищена (VIII), продукти рослинного походження (II), продукція тваринного походження (I), засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби (XVII) та мінеральні палива (V). Порівняно з 2011 роком, до категорії В входить менше товарних груп, зокрема група VIII належала до категорії С, тоді як група V – до категорії А.

Варто зазначити, що деревина і вироби з деревини (група IX) та різні промислові товари (група XX) у структурі імпорту області як у 2011 році, так і у 2015 році належали до категорії С. Це свідчить про незначущість їх часток в імпорті товарів області, оскільки ці товарні групи формують категорію А експорту області.

Таким чином, найбільшим експортним потенціалом у Львівській області володіють групи товарів, які відносяться до категорії А. Зокрема, це стосується таких видів переробної промисловості, як виробництво електричного устаткування, оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини, текстильне виробництво, виробництво одягу та виробництво харчових продуктів (у 2014 році група готових харчових продуктів належала до категорії А), експорт яких до країн ЄС коливався під дією зовнішніх чинників в аналізованому періоді.

2015 рік

XVI. Машина, обладнання та механізми;
 XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби;
 VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них;
 XV. Недорогоцінні метали та вироби з них;
 VI. Продукція хімічної промисловості.

IV. Готові харчові продукти;
 X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів;
 VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена;
 II. Продукти рослинного походження;
 I. Продукти тваринного походження;
 XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби;
 V. Мінеральні палива.

XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу;
 XX. Різні промислові товари;
 XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні;
 IX. Деревина і вироби з деревини;
 XII. Взуття, головні убори, парасольки;
 III. Жири та олії тваринного або рослинного походження.

A (80%)

B (15%)

C (5%)

XVI. Машина, обладнання та механізми;
 V. Мінеральні палива;
 VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них;
 XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби;
 I. Продукти тваринного походження;
 VI. Продукція хімічної промисловості.

XV. Недорогоцінні метали та вироби з них;
 X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів;
 II. Продукти рослинного походження;
 IV. Готові харчові продукти;
 XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби.

XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу;
 IX. Деревина і вироби з деревини;
 XX. Різні промислові товари;
 VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена;
 XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні;
 III. Жири та олії тваринного або рослинного походження;
 XII. Взуття, головні убори, парасольки.

2011 рік

Рис. 6. Пріоритетні категорії імпорту продукції переробної промисловості у Львівській області.

Основні експортери, що забезпечують виробництво товарних груп категорії А у Львівській області, наведені у таблиці 5.

Таблиця 5

Підприємства, що забезпечують виробництво видів переробної промисловості категорії А

Виробництво електричного устаткування	Виготовлення виробів з деревини та виробництво меблів	Текстильне виробництво та виробництво одягу	Виробництво харчових продуктів
ТзОВ «ЛЕОНІ Ваерінг Системс УА ГмбХ (виробництво кабелю та кабельних мереж для автомобільної промисловості), ТзОВ «Електроконтакт Україна» (електрична кабельна продукція для автомобілів), ТзОВ «ОДВ-Електрик» (електричне та електронне устаткування для автотранспортних засобів).	ВАТ «Меблевий комбінат «Стрий» (виробництво меблів); ТзОВ «Кроно-Україна» (плити деревостружкові ламіновані); ТзОВ «СОКМЕ» (виробництво меблів); Дрогобицьке меблеве підприємство УТОГ «Карпати» (виробництво меблів).	ТзОВ «Бадер-Україна» (виробництво чохла для автомобільних сидінь), Дочірнє підприємство «Датський текстиль» компанії «ПВН Холдінг А/С (Данія)» (полотно трикотажне, чохла на матраці і подушки); ТДВ «ЛЬВІВСЬКИЙ МАЯК» (пошиття верхнього жіночого та чоловічого одягу на експорт) ТЗДВ «Весна-Захід» (пошиття швейних виробів)	ПП «ОККО-Бізнес» (сік яблучний, льон-сирець, масло вершкове, сир, сухе знежирене молоко, олія, соя); Т.В.Fruit (спеціалізується на виробництві соків прямого віджиму під ТМ Galicia); ПП «ОККО-Нафтопродукт» (сік яблучний, соя); «Оліяр» (олія); ПП «Торговий дім «Майола» (олія соняшникова).

Висновки і пропозиції

Узагальнення основних результатів оцінки динаміки експортно-імпорتنних операцій за товарними групами упродовж 2011-2015 рр. дозволило виділити ключові характеристики розвитку зовнішньоекономічної діяльності промисловості у Львівській області.

Зокрема, до *позитивних змін* можна віднести:

- стабільний приріст експорту таких товарних груп, як живі тварини та продукти тваринного походження та мінеральні продукти (як у Львівській області, так і загалом в Україні), що супроводжувався стабільним спадом імпорту у цих товарних групах;

- відсутність протягом аналізованого періоду в експорті як України, так і Львівської області товарної групи, в якій би було зафіксовано стабільне падіння експорту в ЄС;

- утримання позиції таких товарних груп, як машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, текстильні матеріали та текстильні вироби, деревина і вироби з деревини, в категорії пріоритетних товарних груп у експорті Львівської області;

- покращення позиції продуктів рослинного походження в структурі експорту товарів (перехід до категорії А);

- скорочення імпорту промислової продукції з ЄС (з позиції імпортозаміщення).

Водночас результати аналізу виявили й *негативні тенденції* розвитку експортно-імпортних операцій у Львівській області, а саме:

- зростання динаміки негативних значень показників приросту експорту;

- зміна тенденції експорту на спадну у 2015 році таких товарних груп, як деревина та вироби з деревини, текстильні матеріали та вироби (що вважаються пріоритетними групами експорту), а також продукція хімічної та суміжних видів промислової діяльності;

- приналежність до групи з високою нестабільністю готових харчових продуктів (що вважаються перспективною групою експорту) та коливання їх частки у структурі експорту;

- погіршення рейтингу продукції хімічної та суміжних видів промислової діяльності (перехід до категорії С у 2015 році);

- порівняно незначна частка експорту Львівської області в експорті України до країн ЄС (6,7% у 2014 році, тоді як до прикладу, частка Дніпропетровської області становили 10,3% відповідно).

Відтак для активізації зовнішньоекономічної діяльності промисловості у Львівській області і, зокрема, нарощення її експортного потенціалу в умовах ЗВТ між Україною і ЄС, пропонуємо:

1. Розробити програму сприяння розвитку експорту, яка б надавала широкий спектр підтримки вітчизняним товаровиробникам, зокрема інформацію та консультації щодо митних ставок, квот, ліцензування та отримання європейських сертифікатів якості; фінансування досліджень пріоритетних для регіону сегментів ринку; сприяння участі у міжнародних виставках; надання консультативних юридичних послуг; розроблення міжнародної ринкової стратегії для підприємств (тих, що виходять на європейський ринок).
2. Спрямувати капіталовкладення із місцевих бюджетів (особливо за умов децентралізації влади) в інфраструктурні проекти; сприяти залученню іноземних інвестицій у створення замкнених циклів виробництва продукції шляхом продажу на пільгових умовах нерентабельного капіталу (збиткових підприємств).
3. Започаткувати постійний діалог (із залученням Регіональної ради промисловців та підприємців) між представниками підприємств і виконавчими органами місцевого самоврядування (такий досвід було реалізовано спільно Рівненською і Люблінською міськими радами).
4. Забезпечити поступове підвищення рівня (ступеня) переробки власної сировини із масовим залученням виробничих потужностей переробної промисловості Львівської області і Західного регіону; зменшити питому вагу експорту сировини та напівфабрикатів у загальних обсягах експорту промислової продукції.
5. Запровадити страхування експортних поставок та цільових експортних кредитів, що надаються підприємствам-експортерам продукції переробної промисловості в області.
6. Налагодити міжобласну (у межах Західного регіону) координацію розробок і практичної реалізації інноваційних програм та інноваційних проектів окремих підприємств-експортерів високотехнологічної продукції, що сприятиме розширенню присутності вітчизняних конкурентоспроможних промислових товарних груп на європейському та світовому ринках.